

**STICHTING
BORSELE
TOT DE KERN**

Schoondijksedijk 51
4438AE Driewegen
06 51570167/06 21802420
info@borseletotdekern.nl
www.borseletotdekern.nl

aan: de minister van Klimaat en Groene Groei en
de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

datum 28 februari 2025
onderwerp zienswijze bij cNRD 380kV Zeeuws-Vlaanderen
bijlagen

Inleiding

Op 15 december 2023 gaven wij u onze reactie op uw "Voornemen en Voorstel voor Participatie Nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding Zeeuws-Vlaanderen".

Met de publicatie van de 'concept-Nota Reikwijdte en Detailniveau' zet u een volgende stap in de procedure voor de aanleg van een 380kV-hoogspanningsverbinding naar Zeeuws-Vlaanderen. In deze stap blijkt concreet wat met de reacties op het Voornemen is gedaan.

Wij hebben de volgende opmerkingen bij dit project en verzoeken u deze aspecten (alternatieven, effecten en relaties met andere projecten) op te nemen in de definitieve 'Nota Reikwijdte en Detailniveau'.

Participatie

U beschrijft het doel van de participatie in de reactienota als volgt: *"Het doel van het verzamelen van deze reacties is om alle belanghebbenden en belangstellenden vanaf het begin van het project de kans te geven hun mening te geven. Als iedereen kan meedenken, verbetert de kwaliteit van de ruimtelijke keuzes die gemaakt moeten worden."*

De oogst is teleurstellend. Op geen enkel punt is zichtbaar dat het project aangepast is op grond van de reacties. Dat roept twijfels op over de wijze waarop de participatie is georganiseerd. Deze twijfels worden nog versterkt door de enige informatieavond die op 11 februari 2025 voor inwoners van Zuid-Beveland was bedoeld. Deze vond plaats in een te kleine zaal, waardoor het verkrijgen van informatie in de praktijk onmogelijk bleek. Ook bleek er geen mogelijkheid te plekke een zienswijze op te laten tekenen.

Daarom richten wij ons in deze zienswijze niet tot de initiatiefnemer, TenneT, maar uitsluitend tot het bevoegd gezag, u als ministers van KGG resp. van BZK, in de verwachting dat u een breder belang hecht aan een goede participatie waarin de inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemingen daadwerkelijk gehoord worden. Alleen dan zal de kwaliteit van uw keuzes kunnen verbeteren.

In dit verband merken wij ook op dat de initiatiefnemer iedereen heeft uitgenodigd een voorstel voor een tracé op de kaart in te tekenen. Een overzicht van deze suggesties ontbreekt tot op

heden, terwijl de keuzes in de cNRD wel op deze suggesties gestoeld zouden zijn. Zoals reeds in onze reactie van 15 december 2023 gesteld, vergt de transparantie in deze procedure dat alle gesuggereerde tracés en locaties worden openbaar gemaakt.

Nut en noodzaak

Als onderbouwing van nut en noodzaak van het project wordt genoemd dat het project is opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat. Daarmee ontbreekt een inhoudelijke onderbouwing. Wel wordt verwezen naar enkele studies van de industrie naar de mogelijkheden om te verduurzamen. Het project is niet gebaseerd op concrete aanvragen voor een aansluiting op de genoemde capaciteiten.

Het is daarom een groot risico dat het project uitgaat van de verkeerde scenario's. Dit blijkt zonneklaar uit het feit dat de verwachte vraag naar elektriciteit in 2050 van 5.200 MW in één jaar tijd met 30% is gedaald naar 3.700 MW (cijfers van de initiatiefnemer in het Voornemen van november 2023 en in de cNRD van december 2024).

Deze onzekerheid over de vraag geeft aan hoe onzeker nut en noodzaak van het project is – in ieder geval in zijn huidige vorm. Het is daarom dringend noodzakelijk deze onzekerheden te onderzoeken aan de hand van scenario's rond de ontwikkeling van de industrie in Zeeuws-Vlaanderen, inclusief een scenario waarin de verwachte zeer hoge elektriciteitsvraag van de huidige industrie wegvalt.

Omdat het project grote effecten op milieu, natuur, landschap en leefomgeving heeft, zal in het milieueffectrapport en in de integrale impact analyse nut en noodzaak op transparante wijze aangetoond moeten worden. Dit is ook een verplichting die opgenomen is in internationale verdragen.

Relatie met mogelijke nieuwe kerncentrales

De relatie met het kabinetsvoornemen om mogelijk in Borssele of Terneuzen nieuwe kerncentrales te bouwen wordt wel genoemd. TenneT heeft in een eerdere analyse al bekend gemaakt dat als er twee nieuwe kerncentrales in Borssele worden gebouwd een verzwaring van de verbinding Borssele - Bergen op Zoom noodzakelijk is ("Analyse netinpassing nieuwe kerncentrales", van 23 februari 2024). Ook als Terneuzen als locatie wordt aangewezen, zal dat grote invloed hebben op de netstructuur. Echter, de omschrijving van het project laat deze effecten buiten beschouwing.

De bouw van kerncentrales leidt tot een totaal andere belasting van het net. Ook vergen kerncentrales een uiterst betrouwbare aansluiting op het net. Daarom zal de optimale netconfiguratie met en zonder kerncentrales in Borssele of in Terneuzen geanalyseerd moeten worden, waarbij ook de kwetsbaarheid van de kruising van de Westerschelde en de kwetsbaarheid van het knooppunt Rilland betrokken zal moeten worden. Pas daarna kan het project verder vormgegeven worden.

Relatie met windparken op zee

Eenzelfde situatie speelt rondom de aanlanding van de kabels van nieuwe windparken op zee. Volgens de huidige programma's zullen nieuwe windparken mogelijk in Terneuzen worden aangesloten op het 380 kV-net. Het 'Target Grid' van TenneT voorziet echter in het doortrekken van kabels naar Geertruidenberg, Antwerpen en zelfs Maasbracht als aantrekkelijk alternatief. De keuze die hier nog gemaakt moet worden, heeft ook grote invloed op de gewenste netconfiguratie.

Echter, de omschrijving van het project laat deze buiten beschouwing: uitsluitend wordt naar de ruimtelijke gevolgen rondom Terneuzen gekeken.

Ook de effecten van deze keuze voor het aansluiten van deze windparken zal in deze fase van dit project onderzocht moeten worden. Pas daarna kan het project verder vormgegeven worden.

Belgische variant

In onze reactie van 15 december 2023 op het Voornemen hebben wij reeds gepleit voor een onderzoek naar de ontsluiting van Zeeuws-Vlaanderen in samenwerking met de Belgische netbeheerder. Zeeuw-Vlaanderen zou in die variant aangesloten worden op het Belgische net, waarbij stroom vanuit Nederland via het Belgische net naar Zeeuw-Vlaanderen wordt getransporteerd. Om dit te onderzoeken is een nauwe samenwerking tussen de netbeheerders TenneT en ELIA nodig. Ook in de realisatie en het dagelijks beheer van het transport is zo'n samenwerking van belang: alleen op die wijze kunnen niet-gecoördineerde beperkingen van de netcapaciteit worden voorkomen.

In de reactienota van 23 april 2024 beantwoordt u de door u ontvangen reacties. Daarbij stelt u dat Europese wetgeving dit verbiedt; in de concept-NRD, die nu voorligt, herhaalt u deze stelling.

Zo schuift u een kansrijke variant zonder gedegen juridische analyse en op grond van een onjuiste motivatie ter zijde. De Europese regels bevatten geen enkel verbod op deze constructie. Daarom herhalen wij het pleidooi een onderzoek te starten naar de merites en mogelijkheden van de Belgische variant. De voordelen van de Belgische variant zijn evident: snellere realisatie, dus snellere verduurzaming van de industrie, veel lagere kosten, lagere kwetsbaarheid van een belangrijke schakel in het net.

Ook beantwoordt deze oplossing aan de expliciete behoefte van de Zeeuws-Vlaamse industrie om een verbinding naar Belgisch Vlaanderen te realiseren (zie blz 19 van de cNRD).

Een 380kV-koppeling met het Belgische net zal ons inziens als een volwaardige variant meegenomen moeten worden in de milieueffectrapportage en de integrale effecten analyse.

Nulsituatie en alternatieve tracés

TenneT heeft thans de plicht om bedrijven aan te sluiten op het dichtstbijzijnde transformatorstation dat voldoende capaciteit heeft. In het geval van de Zeeuws-Vlaamse industrie is dat op dit moment het transformatorstation in Borssele. Deze nulsituatie zal als uitgangspunt moeten dienen in de vergelijking van alternatieve oplossingen. Dit is ook conform de verplichtingen die internationale verdragen opleggen.

De kruising van de Westerschelde zal in elke uitvoeringsvariant een dure en kwetsbare verbinding vormen. De meest robuuste varianten van kruising van de Westerschelde zijn een kruising in de relatief stabiele bodem tussen Hansweert en Ossensisse of een korte oversteek nabij Zandvliet (zie ook DNV-Rapport 'Verkennd Onderzoek Ontsluiting Terneuzen 380-kV-Zeeuws-Vlaanderen', van 20 december 2021).

Dit zijn zonder twijfel redelijke en haalbare alternatieven die derhalve onderzocht moeten worden. Het op voorhand afwijzen van deze varianten op basis van de lengte van de landtracés in Zeeuws-Vlaanderen is willekeurig en kan daarom niet voldoende juridisch worden gemotiveerd.

Ondergrondse verbindingen

De minister van KGG heeft aan TenneT de opdracht gegeven te onderzoeken of en op welke wijze de verbindingen in Zuid-Beveland geheel ondergronds uitgevoerd kunnen worden. Dit onderzoek is op dit moment nog niet afgerond.

De ondergrondse landtracés in Zuid-Beveland kunnen niet worden gebaseerd op een analyse van de mogelijkheden een bovengrondse verbinding aan te leggen. Immers, een ondergronds tracé heeft met totaal andere obstakels rekening te houden dan een bovengronds tracé. Ook de minimale afstanden tot woningen zijn anders. Ondergrondse tracés zullen daarom in wezen afwijken van bovengrondse.

Niettemin heeft TenneT vooruitlopend op dit onderzoek in de cNRD een aantal tracés gekozen op basis van bovengrondse uitvoering. De keuze motiveert TenneT mede op de bundeling met andere, bovengrondse infrastructuur.

Deze aanpak door TenneT getuigt van een onbegrip van de boodschap die de inwoners van Borsele, de Gemeente, de Provincie en de minister aan de initiatiefnemer hebben gegeven.

De gekozen tracés (L1, L2, L3 en L4) zijn dus voorbarig en op onjuiste gronden gekozen. Dit vereist een correctie van het bevoegd gezag. In de cNRD zullen uitsluitend ondergrondse landtracés in Zuid-Beveland onderzocht moeten worden, die gekozen zijn op basis van de mogelijkheden en obstakels in de ondergrond.

Waardevermindering

De lijnen en vlekken die de initiatiefnemers op de kaart zetten, hebben directe gevolgen voor de waarde van huizen en ander onroerend goed. Prijzen dalen drastisch of huizen worden zelfs

onverkoopbaar; de lijst concrete gevallen groeit. Dit hebben wij ook opgenomen in de reactie van 15 december 2023. De initiatiefnemer houdt echter vol dat alleen als een plan definitief is, het recht op financiële compensatie ontstaat.

Ook hier kiest de initiatiefnemer de makkelijkste weg, zonder zich te vergewissen van de problematiek.

Daarom herhalen wij ons verzoek aan u, ministers, om als bevoegd gezag een oplossing te bieden aan inwoners die direct gedupeerd raken omdat hun huis in de directe nabijheid van de getekende hoogspanningslijnen of vlekken voor transformatorstations ligt.

Conclusie

Wij roepen u op om er werk van te maken tot een goede participatie te komen. Deze zal in ieder geval meer transparantie moeten hebben, waarbij de inwoners ook een daadwerkelijk luisterende overheid tegenover zich vindt.

In concreto betekent dit dat de onzekere nut en noodzaak opnieuw wordt geanalyseerd, bijvoorbeeld door een scenario-aanpak voor de industriële ontwikkeling.

Eveneens achten wij een scenario-analyse noodzakelijk om tot een toekomstvaste netconfiguratie te komen, die samenhangt met de keuze rond de voorgenomen bouw van kerncentrales en de mogelijk diepere aanlanding van de kabels van nieuwe windparken.

Een grote omissie in de cNRD is dat – ondanks eerdere conversaties met de initiatiefnemer – geen onderzoek is voorzien naar de variant om Zeeuws-Vlaanderen vanuit België aan te sluiten op het 380 kV-net. Gezien de grote voordelen van deze oplossing achten wij zo'n onderzoek onontbeerlijk.

Ook andere alternatieven zijn ons inziens te vroeg afgefallen: in ieder geval mag het alternatief 'niets doen' als nulsituatie alleen al op juridische gronden niet ontbreken. Ook de meer oostelijke varianten van een kruising van de Westerschelde hebben te veel voordelen om in dit stadium te negeren.

Waar inwoners, gemeente en ministerie allen aandringen op ondergrondse aanleg van de verbindingen in Zuid-Beveland, persisteert de initiatiefnemer bij bovengrondse aanleg. Wij verzoeken u met klem de bovengrondse varianten op dit moment af te wijzen voor het verdere onderzoek (MER en IEA). Nieuwe tracés zullen voor ondergrondse aanleg ontwikkeld moeten worden.

Gezien het grote en directe effect op de waarde van huizen en ander onroerend goed, achten wij het zeer gepast als het Rijk maatregelen neemt om getroffen inwoners hiervoor te compenseren.

De eindconclusie van bovenstaande kan niet anders zijn dan dat in dit project een pas op de plaats wordt gemaakt. Te veel onzekerheden staan de volgende stap in de weg: de onduidelijkheid over de elektriciteitsvraag, de locatiekeuze voor kerncentrales, de aanlandpunten voor windparken, de nog lopende studie naar ondergrondse aanleg van de

**STICHTING
BORSELE
TOT DE KERN**

verbinding. Aangezien dit project reeds meer dan 4 jaar in onderzoek is, en de realisatie over 5 jaar gepland is, kan zeker tijd gevonden worden voor de genoemde onderzoeken zonder de realisatiedatum in gevaar te brengen.

Wij verzoek u om uw reflectie hierop op korte termijn, bij voorkeur binnen zes weken, met ons te delen.

Stichting Borsele tot de Kern
ir. F.J. Otte, voorzitter